Бацькаўшчына

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“ Цана 1 н. м.

№ 12 (15) 18 красавіка 1948 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 2

НОВЫЯ ПРАВАКАЦЫІ

ЗАМАХ У КАЛЮМБІІ

КАНФЭРЭНЦЫЯ ПЕРАПЫНЯЛАСЯ

Багота (BBC). Панамэрыканская канфэрэнцыя, што адбываецца ў Багоце (Калюмбія), была перапыненая рэвалюцыяй супраць калюмбійскага ўраду кансэрватыўнага прэзыдэнта Пэрэца.

Рэвалюцыя была разьвязаная замахам, на правадыра лібэральнае апазыцыйнае партыі Калюмбіі Гайтана, і мела ў выніку палітычныя забойствы, вялікія пажары й рабункі. У камунікаце, абвешчаным праз урадавае радыё, паўстаньне характарызуецца, як чыста камуністычны манэўр. Забойца Гайтана, работнік, які заявіў, што меў сувязь з камуністымі, быў выцягнуты з крамы й зьлінчаваны натоўпам.

БУНТ ЗЬЛІКВІДАВАНЫ

Вашынгтон (ДЭНА-Рэйтар). Паводля прэсавых паведамленьняў з Баготы, атрыманых у амэрыканскім міністэрсцьве замежных справаў, кансэрватары зноў здабылі кантроль над сталіцай.

КАЛЮМБІЯ ПАРВАЛА З СССР

Багота (ДЭНА). Кантраляванае новым калюмбійскім урадам радыё, паводля Рэйтар, паведаміла, што Калюмбія парывае дыплёматычныя дачыненьні з савецкім урадам.

Радыё падало, што арыштавана 15 чужаземных агентаў, сярод іх 2 Расейцы. Далей паведамляецца, што ~~панамэрыканская канфэрэнцыя пастанавіла весьці да-~~ лей сваю працу ў калюмбійскай сталіцы, «каб камунізм ня мог трыўмфаваць над Калюмбіяй ды іншымі нацыямі».

ЗМОВА Ў ПАРАГВАІ

АЛЕ НЕ ЎДАЛОСЯ

Багота (BBC). Парагвайская паліцыя паведаміла, што яна выкрыла камуністычную змову да гаспадарстваўскага перавароту. Змова зьвязаная з падобнымі рухамі ў іншых краёх з мэтаю перашкоджаньня панамэрыканскай канфэрэнцыі ў Багоце. Арыштаваны 4 камуністычныя правадыры й сканфіскаваны поўны лік кулямётаў і ручных гранатаў. Знойдзеная радыёстанцыя й колькі тысячаў экзэмпляраў друкаванага на рататары пляну рэвалюцыі. Плян прадугледжваў, між іншага, забіваньне прадстаўнікоў ураду й чужаземцаў.

ЗАВАДАТАЙ АРЫШТАВАНЫ

Асунсіён (ДЭНА). Як падае АФП, арыштаваны генэральны сэкратар камуністычнае партыі Парагваю Кандыя. Ён ублытаўшыся ў камуністычную змову да перашкоджаньня панамэрыканскай канфэрэнцыі ў Багоце.

КАМУНІСТЫЧНАЯ РАБОТА

Багота (ДЭНА). Палітычныя колы Лацінскае Амэрыкі, паводля Рэйтар, трымаюцца пагляду, што ніткі паўстаньня ў Калюмбіі вядуць да камуністычнае змовы, якая павінна была зьврваць панамэрыканскую канфэрэнцыю, што падрыхтоўвала агульныя антыкамуністычныя мерапрыемствы.

Адзін лібэральны калюмбійскі палітык заявіў: «Гэта найлепшая ўдача камуністычнае работы ад часоў Чэхаславаччыны, і нашая лібэральная партыя адыйграла пры гэтым ролю Масарыка».

У горадзе Багоце поўны спакой. Вуліцы апусьцеўшы. Бальшыня жыхароў жывець за забарыкадаванымі дзьвярыма й вокнамі.

ВАЙНЫ МОЖНА ЎСЬЦЕРАГЧЫСЯ

Бэрлін (ДЭНА). Амэрыканскі вайсковы губэрнатар Нямеччыны, генэрал Клей у інтэрв'ю, дадзеным карэспандэнту ІНС, выказаў сваё перакананьне, што новае вайны можна ўсьцерагчыся. Ён аднак перасьцярог ад пагляду, што ўжываная саветамі «тактыка ціску» на ЗША й Вялікабрытанію не пазначыцца ніякімі вынікамі. «Мы імкнёмся да ясна абрысаванае мэты зноў адбудаваць палітычную й эканамічную стабільнасьць Заходняе Эўропы й наважаныя рупіцца аб тое, каб яна была дасягненая». Генэрал Клей зазначыў, што палажэньне ў Бэрліне і цяпер усё яшчэ «вельмі паважнае». Ён даў зразумець, што будзе й надалей весьці станаўкую палітыку пры перамовах із саветамі, калі будзе пачуваць, што саветы спрабуюць зьняважыць правы ЗША, як акупацыйнае ўлады.

«Падзеі мінулых тыдняў, — сказаў далей ген. Клей, — павінны былі-б пераканаць іх (Саветаў) у тым, што ўжываная імі «тактыка ціску» не аплачваецца». Дасюль нельга спасьцерагчы ніякіх адзнакаў таго, каб Саветы маніліся адступіцца ад свайго вымаганьня кантролю аліянцкіх цягнікоў з Бэрліну й на Бэрлін, хаця таварны чыгуначны й аўтамабільны транспарт цяпер ізноў нармальна функцыянуе. Тымчасам яшчэ не абвешчаны ніякі тэрмін для прапанаванае Саветамі канфэрэнцыі для «выясьненьня» новых абмежаваньняў руху».

«Мы заявілі Саветам нядвузначна, — сказаў Клей, — што не пацерпім савецкага кантролю над нашымі вайсковымі цягнікамі, і ад таго часу мы больш нічога ад іх ня чулі».

На пытаньне, што ён думае рабіць, калі-б саветы спрабавалі кантраляваць паветраны транспарт праз калідор між Бэрлінам і Франкфуртам, вымагаючы, магчыма, каб амэрыканскія самалёты прызямляліся дзеля гэткага кантролю ў савецкіх аэрапортах між Бэрлінам і Франкфуртам, ген. Клей заявіў, што ён будзе выступаць супраць усяго, што парушала-б прынцыпы свабоды руху ў паветраным калідоры між Бэрлінам і заходнімі зонамі.

ПЕРАВОЗЯЦЬ РЭЧЫ...

Бэрлін (ДЭНА). З афіцыйнага амэрыканскага боку падаецца, што 8 амэрыканскіх транспартавых самалётаў адляцелі з Бэрліну-Тэмпэльгофу на Франкфурт з хатнімі рэчамі асобаў амэрыканскіх акупацыйных уладаў. Калі дазволяць абставіны й надвор'е, адбудуцца й далейшыя транспарты.

І Ў АЎСТРЫІ — «КАНТРОЛЬ»

Вена (ДЭНА-Рэйтар). Брытанскі высокі камісар ў Аўстрыі, генэрал Галёвай, запратэставаў лістом савецкаму высокаму камісару, ген. Курасаву, супраць новага савецкага вымаганьня паказваць пасьветчаньні з фотакарткамі пры пераступаньні празь мяжу зонаў. Дзеля гэтага вымаганьня былі затрыманыя на цэлы дзень брытанскія службовыя цягнікі на савецкім кантрольным пункце. Афіцэрам у цягніках былі дадзеныя інструкцыі адхіліць савецкія вымаганьні. Пасьля цягнікі зноў пайшлі.

АПОШНІМ ЧАСАМ

* Галоўнае камандаваньне амэрыканскае акупацыйнае арміі заявіла, што Амэрыканцы змушаныя зьняць постані тэлефоннае й тэлеграфнае сувязі з Бэрлінам у савецкай зоне, бо саветы абвесьцілі, што ня будуць даваць прапускоў для тых, хто працуе на гэтай сувязі. Ангельцы такія постані ўжо зьнялі.

* У лесе на паўночным усходзе ад Бэрліну, у межах гораду, саветы сканцэнтравалі паважную колькасьць танкаў.

* У Вэнэцыю прыбыла брытанская авіяматка «Трыумф» у суправаджэньні зьнішчальніка. Авіяматка прыбыла з Мальты, прабудзе ў Вэнэцыі да 20 красавіка й тады падасца ў Трыест.

* Паводля ацэны амэрыканскага агенцтва ІНС, ў італьянскіх выбарах 18 красавіка камуністычны «народны фронт» здолее здабыць ня больш за 1/3 галасоў.

* Італьянскія, францускія й амэрыканскія паветраныя сілы праводзяць цяпер паветраныя манэўры над Італіяй.

* Югаславія пратэстуе перад амэрыканскім урадам супраць «усё часьцейшых парушэньняў югаслаўскага паветранага прастору амэрыканскімі самалётамі».

* ЗША, Вялікабрытанія й Францыя заклікалі СССР адказаць на прапанову аб перадачы Трыесту Італіі.

* Прэзыдэнт Труман меў нараду з былым начальнікам генэральнага штабу ген. Эйзэнгаўэрам у важных пытаньнях нацыянальнае абароны.

* У Бэрліне чакаецца амэрыканскі паветраны аташэ з Масквы дзеля перамоваў з урадаўцамі амэрыканскага міністэрства замежных справаў, што цяпер часова ў Бэрліне.

* У Парыжы пачалася трэйцяя канфэрэнцыя ў справе пляну Маршала, у якой бяруць удзел 16 міністраў замежных справаў краёў пляну Маршала.

* 18 красавіка а 2-й гадзіне ўраньні у Нямеччыне зноў уваходзіць у сілу сярэднеэўрапейскі летні час. Гадзіньнікі перастаўляюцца на гадзіну наперад (г. зн. з 2-е на 3-ю). Гэты-ж час уваходзіць у сілу і ў Аўстрыі, Вугоршчыне й Італіі.

ЗА й СУПРАЦЬ

У папярэднім нумары нашае газэты мы зьмясьцілі рэзалюцыю зьезду Беларусаў Бэльгіі, адзін із пунктаў якое (5) заклікае «ўважаць за адзіную нацыянальную народную партыю «Беларускую Незалежніцкую Партыю», як запраўдную народную, абапёртую на беларускія масы ў краі й пастаўленую ад пачатку свайго зайснаваньня на канкрэтным шляху вызвольна-рэвалюцыйнага змаганьня за ўжыцьцёўленьне беларускіх дзяржаўных мэтаў». У сувязі з гэтым некаторыя чытачы пытаюцца ў нас, ці падзяляем мы такое становішча, занятае зьездам Беларусаў Бэльгіі, і як наагул ставімся да яго, дый яшчэ шырэй — да самое справы партыйнасьці. Знаючы нашае гарачае падтрымваньне аўтарытэту БНР, на груньце чаго стаў і зьезд у Бэльгіі, чытачы гэтыя мяркуюць, што мы, магчыма, манімося таксама падтрымаць й фарсаваны гэным зьездам партыйны аўтарытэт БНП, ці мо, маўкліва прынамся, падтрымваем яго ўжо, надрукаваўшы тую рэзалюцыю без усякіх камэнтараў. Усё гэта змушае нас выказацца дакладней і падрабязьней у закранутым пытаньні, тым больш, што насьвятленьне справы партыяў і партыйнасьці і так уваходзіць у назначаную намі на бліжэйшы час праграму актуальнае нацыянальна-палітычнае праблематыкі, якая, панашаму, вымагае распрацаваньня на балонах «Бацькаўшчыны».

Найперш, мы можам заявіць зусім шчыра, што маем поўны рэспэкт да прапагаванае зьездам Беларусаў Бэльгіі «Беларускае Незалежніцкае Партыі», да ейнае мінуласьці й ідэолёгічнае скіраванасьці. Ня можам падзяліць адно палажэньня аб быццам-бы «адзінасьці» гэтае партыі. Перш за ўсё, нам ведама, што й за часамі нямецкае ~~акупацыі ў падзямельлі існавалі, дзеялі~~ змагаліся й несьлі ахвяры й іншыя, таксама незалежніцкія партыйныя арганізацыі, а не адна толькі БНП. Тут можна паказаць хаця-б на адну з такіх арганізацыяў, што паўстала нелегальна яшчэ ў 1939 г. (г. зн. на 3 гады раней за БНП) і актыўна дзеяла ўвесь час, нясучы й вялікія ахвяры ў змаганьні з акупантам (аб ахвярах аднае зь мясцовых арганізацыяў гэтае партыі — вялейскай — пісаў нядаўна ў нашай газэце сп. А. Маханеўскі ў сваіх успамінах пра Вялейскую турму, гл. «Бацькаўшчыну» № 9 (12). Не замерла дзейнасьць гэтае арганізацыі й цяпер, як на эміграцыі, так і ў краі. Але-ж, апрача гэтага, ёсьць у нас, як ведама, і яшчэ колькі партыяў і арганізацыяў партыйнага тыпу, якім нельга закінуць антынароднасьці ці ненацыянальнасьці, якія таксама стаяць на незалежніцкай пляцформе й маюць толькі свае асаблівасьці, з агульнага гледзішча гэтае пляцформы, далёка другарадныя (як, прыкл., нацыянал-дэмакратычная партыя, «рэвалюцыйны нацыянальна-хрысьціянскі рух» сярод Беларусаў Вялікабрытаніі й некат. іншыя). Дык выходзіць, што палажэньне аб «адзінасьці» «Беларускае Незалежніцкае Партыі» — БНП мае больш дэкляратыўны характар, чымся адпавядае фактычнаму стану рэчаў.

Другое, і яшчэ важнейшае, што змушае нас із засьцярогаю ставіцца да дэкляраваньня «адзінасьці» БНП, гэта тое, што такую «адзінасьць» лёгка можна зразумець у сэньсе імкненьня да манапартыйнасьці, што становіць, як ведама, адну з найпершых і найканечнейшых адзнакаў кажнага таталітарызму. Праўда, ніякай партыі нельга адмовіць у праве на веру й перакананасьць у тым, што яна адна правільна разумее й ацэньвае палітычную запраўднасьць ды дзеіць у ёй. Нельга адмовіць таксама кажнай партыі ў зразумелым імкненьні да здабыцьця правадырства — лідэрства ў палітычным руху. Наадварот, навет за проста імпатэнтную трэ было-б прызнаць тую партыю, якая ня мела-б такіх амбіцыяў і асьпірацыяў — у поўнай адпаведнасьці зь ведамым Напалеонавым выслоўем, што «благі той жаўнер, які ня імкнецца стацца генэралам». Аднак, уся небясьпека тут у тым, што ад гэткіх імкненьняў — адзін толькі крок да рыхтаваньня манапартыйнае дыктатуры таталітарызму. Дык тутака трэ было-б раіць, асабліва сучасным партыям, выяўляць больш, казаў той, партыйнае сьціпласьці й талерантнасьці да іншых, да сябе падобных. Бо, як ведама, дэмакратычны лад перадумаўляе не аднапартыйнасьць, а якраз колькі-, ато й шмат- (прынамся, дву-) партыйнасьць. У краёх клясычнае дэмакратыі (Ангельшчына, Амэрыка й інш.) гэткая неаднапартыйнасьць зусім ня прыводзіць да грамадзкага разьбіцьця, а толькі спрычыняецца да эфэктыўнага падзелу працы, здаровага спаборніцтва й палітычнага (а за ім і эканамічнага) красаваньня краю. Пры гэтым рознасьць партыяў не канечна абумаўляецца сацыяльнымі-клясавымі розьніцамі, як часта наіўна-хібна

(пад марксыстаўскім уплывам) думаюць у нас, і не канечна абмаўляе сабой ўзаемную вылучальнасьць і зацятае міжпартыйнае змаганьне ў гэтым сэньсе. Розьніцы могуць быць і чыста тактычныя (як, дарэчы, ёсьць і сярод нашых незалежніцкіх партыяў), і навет проста псыхалёгічныя ці й пэрсанальныя.

Аднак, гэтак бывае ў краёх клясычнае, разьвітое дэмакратыі. У нас-жа — і гэта ўжо трэйці, дый, здаецца, найважнейшы матыў нашых засьцярогаў — нельга ня лічыцца з пэўнымі гістарычнымі абставінамі, што, на наш пагляд, змушаюць зусім іначай разглядаць і ставіць усю справу партыйнага жыцьця наагул. Практыка сучаснае клясычнае дэмакратыі яшчэ аніразу ня мела нагоды хоць аднэю нагою ступіць на нашыя землі. Тапталіся на іх, у лепшым выпадку, дэмакратыі недасьпелыя, неарганічныя й пераймальныя (як, прыкл., польская ў калішняй Заходняй Беларусі). Але найбольш дык таптаді іх, хоць і клясычныя таксама, але ўжо не дэмакратыі, а якраз манапартыйныя таталітарызмы — «фашызмы» — расейскі сталінаўскі й нямецкі гітлераўскі. Дый што там таптаді — і цяпер-жа топчаць цяжкім бальшавіцкім ботам. Дык і само паймо партыйнасьці не магло, дзеля гэтага, не набыць у нас спэцыфічнага адценьня. Ізноў-жа, у лепшым яшчэ выпадку — гэта прысмак групаўшчыны ці супалшчыны, заснаванай на інтарэсах пэўнага палітычнага гандлю. А ў горшым і папраўдзе найгоршым — моцны смурод плыгкага кар'ерызму й шкурніцтва з адзінай «ідэяй» партыйнага білету, як ключа да ўпрывілеяванага палажэньня ў грамадзтве. Якраз гэткае разуменьне партыйнасьці ўзгадавала практыка таталітарызму, найперш і найбольш — чырвонага. I ня дзіва, што пры нядаўным спатканьні з другім, бурнатым гітлераўскім таталітарызмам — нацызмам, асабліва на першых часох, выявілася была такая цяга да «партыйнага жыцьця» сярод ніжэйшых падонкаў грамадзтва, настырлівае імкненьне калі не пралезьці ў самую гітлераўскую партыю (дарэчы, таксама-ж «сацыялістычную»), дык вытварыць нейкую сваю, таго-ж, новага толькі калярова адценьня, на старой, добра засвоенай аснове ўсемагутнага і ўсепанаднага «партбілету». Адно, што ў Гітлера сама партыйнасьць вызнавалася за вылучную прывілею «абранае» расы і ў вадпаведнасьці з гэтым сурова перасьледваліся ўсякія спробы ня толькі прасяканьня ў партыю тых «абраных» «надлюдзей», але і ўсякія прэтэнзіі да заснаваньня нейкае собскае партыйнасьці іншымі, «ніжэйшымі» расамі недалюдкаў-«унтэрмэншаў». Дык ужо й зусім ніякага дзіва няма, што ўсё гэта, разам узятае, так здыскрэдытавала самую ідэю партыйнасьці ў ваччу шырокіх масаў простых, сумленных і шчырых людзей, што яны з агідаю пачалі ад яе адварочвацца. Годнасьць «партыйца» ў іхным ваччу сталася сымбалем прайдзісьвета, кар'ерыстага, шкурніка, «вараціль» й «грамілы», бо ўсе бачылі ў ёй магнэс для людзей такога роду й ганьбу для чалавека сумленнага. I з гэтай адразай ад партыйнасьці, партыяў і «партыйцаў» сярод шырокіх масаў нашага народу нельга ня лічыцца цяпер і ня можна будзе ня лічыцца, на бліжэйшую будучыню прынамся, і там, на родных землях (таксама як, дарэчы кажучы, і з падобнай-жа поўнай дыскрэдытацыяй ідэі ўсялякага «сацыялізму», як-бы хто ні бажыўся ў нейкай асаблівай запраўднасьці й аўтэнтычнасьці рэпрэзэнтаванага ім таго ці іншага разуменьня гэтае ідэі й сыстэмы).

Сэрца простага чалавека не ляжыць сяньня ані да манапартыйнага ладу, ані да шматпартыйнага партыкулярызму. Гэта трэба ўзважыць і ўзяць на ўвагу, бо ў гэтым ёсьць і шмат здаровае рацыі. Просты чалавек сяньня заклікае «да згоды», да адзінства нацыянальнага, панадпартыйнага і мо навет зусім беспартыйнага. Ён заклікае пакінуць дзяліць, як яму здаецца, «пусты мех». Да гэтага нельга ня прыслухацца, хоць тут ужо — другая паважная тэма, якая вымагае адмысловага разгляду. За справы вакол гэнага «мяха» хіба й паспрабуем узяцца ўжо наступным разам, тымчасам зрэзюмаваўшы: **мы — ня супраць БНП, але й не за «адзінасьць» яе, ня супраць партыяў, але толькі ў межах нацыянальнага адзінства, мэтасьведамага й мэтаськіраванага згуртаванага нацыянальна - незалежніцкага руху.**

НОВЫЯ «КАНТРОЛЬНЫЯ МЕРАПРЫЁМСТВЫ»

Бэрлін (ДЭНА). З паінфармаваных колаў падаюць, што аўтарытэтныя органы савецкага вайсковага кіраўніцтва абмяркоўваюць цяпер магчымасьць паставіць вымаганьне спыніць пасажырскі паветраны рух з боку заходніх аліянтаў. Гэтае вымаганьне было-б часткай новараспрацаванага пляну, які прадугледжвае новыя войстрыя «кантрольныя мерапрыёмствы», каб практычна яшчэ больш ізаляваць Бэрлін. У межах гэтага пляну й абвешчаны цяпер савецкімі ўладамі кантроль кабэльных сувязяў з Захадам, а таксама зачыненьне аліянцкае дапаможнае станцыі на аўташляху Бэрлін-Гэльмштэт. Усімі гэтымі мерапрыёмствамі павінна быць унемагчымленае «рабаваньне» Бэрліну праз «вывожаньне прамысловасьці» й адначасна — кантакт з Захадам «антысавецкіх палітыкаў».

ІЗНОЎ ВЭТА...

Нью-Ёрк (ДЭНА-Рэйтар), Паводля АФП, Рада Бясьпекі ЗН пастанавіла прыняць у ЗН Бірму. Гэтую пастанову яшчэ мусіць зацьвердзіць агульны зьезд ЗН.

На прыняцьцё Італіі савецкі дэлегат Грамыка наклаў сваё вэта.

САВЕЦКА-ФІНСКІ ПАКТ ПАДПІСАНЫ

Гельсінкі (ДЭНА). Фінскае міністэрства замежных справаў падало, што ў Маскве падпісаны савецка-фінскі пакт аб вайсковай дапамозе й прыязьні.

У СЛАВАКОЎ

АД СЛАВАЦКАГА НАЦЫЯНАЛЬНАГА КАМІТЭТУ НА НЯМЕЧЧЫНУ

Пасьля падзеяў у лютым сёлета ў Празе й Братыславе, дзе камуністыя ўгібалі ў свае рукі ўсю ўладу ў трэйцяй Чэхаславаччыне, зьявілася ў Нямеччыну шмат палітычных уцекачоў, якія заснавалі Цэнтральны Чэхаславацкі Камітэт. Мы сьцьвярджаем, што гэты Камітэт паўстаў бязь ведама абсалютнае бальшыні навейшае й старэйшае славацкае эміграцыі ў Нямеччыне.

Славацкая эміграцыя пакінула сваю бацькаўшчыну не дзеля чэхаславацкіх інтарэсаў, а вылучна дзеля прадстаўніцтва славацкае справы. Таму грунтоўная палітычная памылка і, з палітычнага гледзішча, нятакт з боку арганізатараў г. зв. Цэнтральнага Чэхаславацкага Камітэту, што яны выступаюць пад няйснуючай фірмай «Чэхаславакоў». Гэтага пайма ў славацкім палітычным слоўніку ніколі не йснавала. Мы ня хочам зманіць, што й сярод Славакоў знойдуцца некаторыя прыхільнікі чэхаславацкага адзінства. Але гэта зраднікі славацкае справы й далакопы собскае нацыі.

Славацкая эміграцыя ступае задзіночана пад надпартыйным правадырствам Славацкае Лігі ў Амэрыцы, што ў кастрычніку 1947 г. стала начале славацкага замежнага руху й аднагодна з воляй й жаданьнем больш за 90% усяе славацкае нацыі выступае за самастойнае славацкае гаспадарства. Некаторым дыплёматам, што былі на службе праскага міністэрства замежных справаў, хочацца — хоць сваім паходжаньнем яны й Славакі — разам зь іхнымі чэскімі сябрамі ратаваць ідэю чэхаславакізму. **Ані славацкі народ, ані** якая-небудзь славацкая ўстанова не даверылі гэтым людзям прадстаўніцтва славацкіх інтарэсаў. Таму яны выступаюць, як прыватныя асобы; іхныя пастановы й дзеі ня маюць нічога супольнага з палітычнаю праграмаю славацкае эміграцыі.

Славацкая Ліга ў Амэрыцы — гэта задзіночаньне, што гаворыць ад імя 800 000 амэрыканскіх Славакоў, бо яны заявілі сваю згоду зь ейнай праграмай і актыўна падтрымваюць яе. Яна гаворыць і ад імя навейшае эміграцыі, бо й гэтая эміграцыя ня мае й ня можа мець ніякае іншае праграмы, як аднаўленьне самастойнага славацкага гаспадарства. Спасярод чэскае й славацкае эміграцыі, што пасьля 1938 г. выэміігравала ў Ангельшчыну й Францыю, паўсталі дзьве самастойныя арганізацыі. Із славацкага боку гэта Славацкая Нацыянальная Рада ў Лёндане, што ад 1943 г. стаіць у войстрай супярэчнасьці да чэхаславацкае ідэі. Із чэскага боку гэта рух генэрала Лява Прхаля, што абапіраецца адно на чэскія сілы і ў сваіх публічных выступах у ніякім разе на апэруе ідэяй чэхаславакізму. Славацкая Нацыянальная Рада ў Лёндане цесна супрацуе із Славацкай Лігай у Амэрыцы. I з боку генэрала Л. Прхаля ведамыя аб'явы сымпатыі да праграмы Славацкае Лігі.

Славацкі Нацыянальны Камітэт на Нямеччыну зварачаецца з гэтым заклікам да ўсіх сваіх суродзічаў такой дарогай, ня маючы свае собскае прэсы. З другога боку, і іншым групам эміграцыі трэба мець наўвеце групаваньне сілаў з Чэхаславаччыны.

Старшыня (подпіс) **Сакратар** (подпіс)

ПЕРАД ПРЫЗНАНЬНЕМ ЭМІГРАЦЫЙНЫХ УРАДАЎ

Собскі карэспандэнт украінскае газэты «Час» Багдан Ірчан піша з Парыжу, што «пасьля апошніх палітычных падзеяў на прасторы Сярэдня-Ўсходняе Эўропы ў тутэйшых палітычных колах паважна гаворыць пра магчымасьць прызнаньня заходнімі дзяржавамі г. зв. экзыльных (г. зн. эміграцыйных) урадаў, якія ўжо йснуюць ці будуць створаныя. Уважаюць, што сэсія ЗН, якую пастаноўлена адбыць у верасьні ў Парыжы, будзе мець назоў «сэсіі прыгнечаных народаў» (гл. «Час», № 18 (132) ад 11. 4. 1948).

РЭХА САКАВІКА

АД САКРАТАРЫЯТУ РАДЫ БНР

Рада БНР атрымала шмат павіншаваньняў ад беларускіх арганізацыяў і нацыянальных дзеячоў зь Нямеччыны, Францыі, Ангельшчыны, ЗША, Бэльгіі, Канады, Аргентыны, Італіі, Аўстрыі й інш. краёў з нагоды 30-ых угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі. У сувязі з тым, што Рада ня мае магчымасьці адказаць на кажнае асобнае павіншаваньне, гэтай дарогай праз беларускую прэсу яна складае шчырую падзяку й прызнаньне ўсім тым, хто прывітаў яе на ўгодкі ейнага змаганьня й змаганьня Беларускага Народу за незалежнасьць Беларусі.

4. 4. 1948 г. **Сакратарыят Рады БНР**

Гаспода.

ГАЗЭТЫ ДП ДА САКАВІКА

Апрача ўспомненых намі часапісаў ДП, зьмясьцілі матар'ялы аб 25 Сакавіку яшчэ летувіскія газэты «Mintis» («Думка», выходзіць у Мэмінгене) і «Lietuvus Sodis» («Летувіскае Слова» у Дэтмольдзе; аб газэце «Žiburiai» — «Сьветачы», вых. у Аўгсбургу, мы ўжо ўспаміналі ў папярэднім нумары).

САВЕЦКАЯ «НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ» БЕЛАРУСІ І ЎКРАІНЫ

Адзін з апошніх савецкіх «незварачэнцаў», ведамы Віктар Краўчанка, быў нядаўна дапытваны спэцыяльнай камісіяй дасьледваньня камунізму ў ЗША. Між іншых, сьледчы Стрыплінг задаў яму пытаньне, **ці Беларуская і Украінская савецкія рэспублікі, што маюць сваіх апрычоных прадстаўнікоў у Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў, запраўды незалежныя,** ці прадстаўнікі гэтых краёў запраўды рэпрэзэнтуюць жыхарства гэных рэспублікаў.

У сваім адказе Краўчанка больш спасылаўся на прыклад Украіны, знаёмы яму бліжэй, але кажнаму ясна, што і з г. зв. Беларускай ССР справа стаіць ня лепш, калі йшчэ ня горш. Краўчанка сказаў, што **кажная савецкая рэспубліка ў СССР мае ў запраўднасьці менш аўтаноміі й незалежнасьці, чымся які-небудзь штат у Амэрыцы.** Прыкладам, Украіна мае дужую прамысловасьць із капальнямі зялеза, вугальля, электрычнымі прадпрыемствамі, із хвабрыкамі машынаў ды інш. Але ў урадзе УССР няма ніякіх міністэрстваў, што загадвалі-б названымі прамысловасьцямі. Уся праца гэтых прамысловасьцяў падпарадкаваная ўсесаюзнаму міністэрству ў Маскве. Гэтае міністэрства прызначае ўвесь адміністрацыйны й тэхнічны пэрсанал у ўкраінскай прамысловасьці паводля загадаў ЦК камуністычнае партыі ў Маскве. Далей Краўчанка сказаў: «Украінскі ўрад ня мае ніякае заканадаўнае сілы й ня мае ніякае незалежнасьці. Прыкладам, у ўкраінскім савецкім урадзе ёсьць міністэрства фінансаў, але ягонае заданьне абмежваецца тым, што яно зьдзірае падаткі й прыбыткі паводля вызначэньня маскоўскага цэнтральнага ўраду й пасылае іх у Маскву. Маскоўскі ўрад вызначае бюджэт УССР так, як хоча. Таксама ўкраінскі ўрад ня мае права распараджацца сыравінаю й прадуктамі, выробленымі на Украіне, або разьмяркоўваць іх. Гэта — таксама абсалютная манаполь цэнтральнага ўраду ў Маскве. Каротка — украінскі ўрад, як такі, ня мае ніякае ўлады. Партыйная машына на Украіне, патаёмная паліцыя, літаратурная праца, улучна з прэсаю, — усё гэта робяць людзі, прызначаныя й кантраляваныя Масквою. Украінскі савецкі ўрад ня ёсьць выражальнікам інтарэсаў украінскага народу ў Арганізацыі ЗН; гэта — зброя палітыкі савецкага цэнтральнага ўраду. Асабіста мне робіцца сорам і цяжка, калі амэрыканская прэса паважна гаворыць пра дзейнасьць сп. Мануільскага, што ён, маўляў, заступае інтарэсы Украіны, ці бо ўкраінскага народу. Дзіва, папраўдзе, што гэтае публічнае ашуканства ў ЗША прыймаюць паважна».

КРЫХУ ПРА ЛІНІЮ КЕРЗОНА

Чытаючы № 14 (67) «Кронікі», польскае газэты ў Нямеччыне, ад 4 красавіка 1948 г. беларускі чытач ня можа абмінуць сваёй увагай двух артыкулаў, зьмешчаных у гэным нумары. Першы сп. Грабыка „Podstawowa teza" і другі сп. Дамброўскага „Guatemala i... linia Curzona". Цалком можна пагадзіцца із сп. Грабыкам, які кажа, што межы 1939 году не гарантуюць бясьпекі для Польшчы, што адзіным спосабам, які ўзмацніў-бы польскую бясьпеку, можа быць «ня толькі адпіхнуць Расею, але й адгарадзіцца ад яе». Пры гэтым аднак сп. Грабык не фармулюе дакладней, як ён уяўляе сабе гэтае «адгароджваньне», пакідаючы пытаньне адчыненым. Дык можна падумаць, што сп. Грабык ня хоча тут увайсьці ў канфлікт із Дамброўскім, бо сказаць, што паміж Польшчай і Расеяй у будучай Эўропе паўстануць беларуская ды ўкраінская дзяржавы ў іхных этнаграфічных межах — гэта значыла-б запярэчыць становішча сп. Дамброўскага, які ў сваім артыкуле цьвердзіць, быццам «народ польскі быў ад вякоў валадаром на землях на ўсход ад лініі Керзона» і быццам гэтыя землі «былі сілай вырваныя бясьсільнай Польшчы». Пры гэтым міжволі насоўваецца пытаньне, ці скончыў сп. Дамброўскі сярэднюю школу, а калі так, дык якім дзівам здаў экзамін зь гісторыі, бо выказаныя ім цьверджаньні што да Заходняе Беларусі сьветчаць аб поўным анальфабэтызьме ў галіне гісторыі сярэдняе Эўропы. Памыляецца сп. Дамброўскі, думаючы, быццам у сваім імпэрыялістычным змаганьні за Вільню й Львоў Палякі будуць падтрыманыя іншымі народамі, што былі паняволеныя гітлераўскім або савецкім таталітарызмам. Запраўды прыгожая «маральная засада», за якую задумаў змагацца сп. Дамброўскі! Стваракецца ўражаньне, што Палякі, ня ўправіўшыся самі вылезьці з бальшавіцкае няволі, пасягаюць ужо на адвечныя беларускія землі на ўсход ад Бугу. Цікава, што сказаў-бы той-жа сп. Дамброўскі, калі-б нейкі беларускі публіцысты ў сваім пісарскім запале заклікаў беларускі народ да змаганьня за Кракаў на тэй аснове, што Кракаў быў рэзыдэнцыяй Ягайлы, літоўскага (беларускага) князя й караля Кароны й Літвы (Беларусі). Хіба, што назваў-бы такога публіцыстага няшкодным фантастым. I зусім можна было-б з гэтым згадзіцца; але-ж аналёгічны выпадак маем тут, і тое самае датычыць да таго, хто намагаецца гістарычна ўгрунтаваць «мараль» сп. Дамброўскага ў закліканьні Палякоў да змаганьня за адвечныя беларускія землі.

Беларускі народ заўсёды імкнуўся й імкнецца сяньня да добрых суседзкіх дачыненьняў з усімі народамі, а асабліва із сваймі прыроднымі суседзямі. Беларускі народ ніколі не прэтэндаваў на чужую тэрыторыю, але за свае землі будзе станоўка змагацца.

Паважаныя спадары заходнія суседзі! Сяньняшні паважны мамэнт вымагае паважна задумацца над будучыняй і не будаваць «фантастычных замкаў», а імкнуцца стварыць моцныя рэальныя асновы да дабрасуседзкага сужыцьця, абапёртыя на ўзаемнай пашане народных правоў і нацыянальных ідэалаў. Народ — гэта не драўляны жаўнерык, які можна перасоўваць паводля выпадковай фантазіі. Ніякія разважаньні ня могуць зьмяніць таго факту, што лінія Керзона блізу дакладна супадае з этнаграфічнай заходняй мяжой беларускага народу. А гэтая мяжа не становіць сабой выніку нейкіх тэаратычных разважаньняў, а прадстаўляе рэальную існасьць, прызнаную ўсімі народамі сьвету.

Наваградчанін.

Да згоды!

ЛІСТ ДА БЕЛАРУСКАЕ ІНТЭЛІГЕНЦЫІ

Шмат давялося перажыць нам, Беларусам на эміграцыі, ня маючы свайго роднага кутка. І хто толькі намі не апекаваўся?

Нашыя першыя «апякуны» — Палякі карысталі з нас, як хацелі, і тым-жа часам яшчэ абзывалі нас рознымі мянушкамі. Але ўсё-ж, шмат каму з нас удалося пазбыцца гэтых апякуноў. Праўда, ня зусім, бо собіла нам трапіць пад другую апеку. Хаця з новымі сябрамі мы й зжыліся крыху лепш, ды ўсё-ж ня так, як-бы гэта былі нашыя родныя браты. Пражыўшы некаторы час у згодзе, мы зноў пачалі адчуваць варожасьць. Дый ня дзіва, бо кажны чалавек перш зробіць дабро для брата, а чужому — як Бог дасьць. Нас ізноў пачалі дапякаць: «Хто вас знае, Беларусаў. дый дзе вашая нацыянальная арганізацыя, якая-б заступілася за вас?» Нас спрабавалі абзываць «кацапамі» ды іншымі, неналежнымі нам мянушкамі. А якія мы «кацапы»? Што мы, Беларусы, маем супольнага з нашым спрадвечным ворагам, і то яшчэ якім зацятым, які вякамі дзяржаў нашую каханую, найдаражэйшую сэрцу кажнага запраўднага Беларуса, нашую Маці-Беларусь? Дый цяпер-жа, жывучы тут, на эміграцыі, русацяпы зноў кідаюцца на розныя хітрыкі, каб якнебудзь сесьці на чужы карак. Каб пасадзіць сваю інтэлігенцыю на плечы нам, Беларусам, яны пайшлі на падкупы. Яны тут, у нашым лягеры, падсунулі нам Аргентыну, нагаворваючы нас, каб як найбольш запісваліся, ды цьвердзячы, што незадоўга нас забяруць да Аргентыны ды што за гэта клапоціцца гамбурскі сынод. Але ці чуў хто ды бачыў, каб хто за каго старався, ня бачачы з гэтага собскае карысьці?

Ды Беларусы цярплівыя, яны зносяць, сьцяўшы зубы, усе крыўды, адно як дапякуць, і то занадта, тады ўжо яны дакажуць, на чыёй старане праўда. Таксама было і ў нашым лягеры Зэедорфе. І мы, ня могшы больш вытрываць крыўды з двох бакоў, і тых цяжкасьцяў, якія нас сустрэлі, ды ня могшы самі сабе парадзіць, зьвярнуліся па дапамогу да Беларускага Дапамаговага Камітэту на Ангельскую зону. Дапамога была дадзеная своечасова, і мы, дзякуючы падтрымваньню БДК, а таксама кіраўніцтва нашага лягеру, ня толькі пазбыліся розных мянушак, але нас пачалі ўважаць за праўную, роўную іншым нацыянальнасьць. І цяпер, дзякуючы дапамозе БДК і братняй украінскай нацыянальнасьці, мы ўжо зарганізаваліся ў досыць моцную групу. Цяпер, пражываючы ў украінскім лягеры, мы маем сваю сьвятліцу, куды можам зыйсьціся пагутарыць аб набалелых пытаньнях. Ня так даўно да нас завітаў шэф беларускіх скаўтаў, які зрабіў усё патрэбнае для наладжаньня ў нашым лягеры беларускага скаўтынгу. Аб нас не забыліся таксама й браты з амэрыканскае зоны. Гэта нашыя краскі, нашыя беларускія скаўты, езьдзілі ў Гамбург, на скаўцкі зьлёт. Разам зь імі мы адсьвяткавалі нашае нацыянальнае сьвята — 30-я ўгодкі Акту Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі. У гэтыя слаўныя ўгодкі нашага сьвята, першы раз абходжанага намі тут, на эміграцыі, у нашым лягеры была заложаная скаўцкая дружына. Калі мы выявілі вялікі ўздым нацыянальнага духу, дык нашыя варагі — Маскалі, бачачы, што трацяць апошнюю апору спад сваіх ног, зноў кінуліся на прапаганду. І якімі спосабамі, і якімі чорнымі словамі яны абзывалі нас, каб пашкодзіць арганізацыі Беларусаў у вадну дружную сям'ю! Яны кідаліся на ўсе хітрыкі, але дарма, бо мы добра разумеем, што яны хочуць пасадзіць сваю інтэлігенцыю на нашыя плечы.

Але калі мы адчапіліся ад гэтых, дык знайшліся другія, і нажаль — ужо Беларусы, якія мо й не адзнаючы таго, а пачалі таксама перашкаджаць у нашай далейшай працы.

Аднаго разу да нас прыехаў нейкі сп. Пунтус. Сказаўшы колькі словаў пра мінулы час, пачаў ён агітаваць, што Беларусы дагэтуль ня мелі свайго прадстаўніка, і цяпер мы маем выбраць яго. Далей пачаў абзываць зонныя дапамаговыя камітэты, а таксама й БЦДК, не забыўся й пра ўрад БНР, успомніў усе адмоўныя бакі ў іхнай рабоце. Але на гэтым ня скончылася.

За два тыдні ў Зээдорф прыехаў доктар Мінкевіч, зяць былога Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады, сп. Р. Астроўскага. Ён навет не зайшоўся ў беларускі мясцовы камітэт; ня былі таксама паінфармаваныя аб яго прыезьдзе і ўсе Беларусы. Мы навет ня ведалі, чаго ён да нас прыехаў. Аж выпадкам мясцовы наш камітэт даведаўся, што ён хоча правесьці сход. Відаць, сп. Мінкевічу не спадабалася правесьці яго ў беларускай залі, ці не да спадобы быў наш мясцовы камітэт, што ён зрабіў свой сход у украінскай залі. Пачаўшы сваю прамову, ён адразу ўзяўся пералічваць усе факты, усе тыя памылкі, якія быццам зрабіў урад БНР за час свайго існаваньня. Ён навет сказаў, што ўрад БНР адыйшоў у гісторыю, і цяпер ад яго засталася толькі «жалькая цень». І зараз-жа запрапанаваў нам новую арганізацыю — Беларускую Цэнтральную Раду — БЦР, створаную й пакліканую да жыцьця й працы Немцамі. Успомніў ён і пра БДК і БЦДК, быццам яны нічога добрага не зрабілі, і што на іхнае месца мы цяпер маем выбраць беларускае цэнтральнае прадстаўніцтва. На довад сваіх словаў ён паказаў нам якісь паперкі, сказаўшы, што пасьля сходу растлумачыць іхны зьмест. Пасьля некаторых пытаньняў, зададзеных доктару Мінкевічу, на якія ён ня даў належнага адказу, сп. Мінкевіч запрасіў у прэзыдыюм сходу таго чалавека, які задаваў яму найбольш пытаньняў. Але той адмовіўся й сказаў: «Як могуць рэагаваць на сварку, якую ўчыніла беларуская інтэлігенцыя, народныя масы, гледзячы, якія закіды вы робіце людзям, што працавалі ўжо два з палавінаю гады й шмат чаго зрабілі, і як вы, заміж таго, каб супольна працаваць, пачынаеце абгаворваць і дапякаць ім, што яны нічога не зрабілі. А чаму вы, сп. Мінкевіч, ня ўспомніце, што вы, як вучоны, маглі шмат чаго зрабіць для агульнае справы? А вы й на сягоньняшні дзень ведамыя, як Паляк і польскі доктар».

На гэтым сход скончыўся, і мы прасілі сп. Мінкевіча, каб ён паказаў тыя паперкі. Доктар Мінкевіч паказаў, і пасьля вытлумачэньня іхнага зьмету й сэнсу (бо былі напісаныя паангельску), мы зразумелі, што докт. Мінкевіч прасіў у галоўнай ангельскай кватэры, каб яму зьмянілі нацыянальнасьць (бо ён ведамы шырокім масам, як польскі доктар) з Паляка на Беларуса, на што яму ў галоўнай кватэры адказалі: «Мы можам зьмяніць нацыянальнасьць, але не на Беларуса, а на польскага Ўкраінца». Пасьля гэткага вытлумачэньня, ён сказаў: «Калі будзеце галасаваць за беларускае цэнтральнае прадстаўніцтва, дык я па гэтых дакумэнтах перамяню нацыянальнасьць з польскае на беларускую». Выглядала, што сп. Мінкевіч зробіць гэтым вялікую прыемнасьць беларускаму народу й прынясе карысьць Беларусам, а як яго ня выберуць, дык ён і надалей будзе працаваць, як польскі доктар, на гора й бяду ўсім нам і народу нашаму...

Мы, Беларусы акругі Цэвэн, заклікаем сп. Мінкевіча, каб ён больш не абгаворваў ні ўрад БНР, ні арганізацыю БЦДК і не паказваў падобных паперак людзям, кажучы: «Выберце мяне, а тады я зраблю», а лепш адказаў-бы, дзе ён быў дагэтуль, калі нас ня мелі за людзей? Падаў-бы лепш сп. Мінкевіч братнюю руку сябром, якія ўжо працуюць два гады й шмат чаго зрабілі ў такіх цяжкіх абставінах, ды ўсе разам дружнай сям'ёй зрабеце адну агульную справу.

Бо, паважаны сп. Мінкевіч, людзі пасьля такое агітацыі ня знаюць, каму верыць — ці йснуючаму БЦДК, а таксама зонным камітэтам, ці верыць людзям ураду БНР, які, не зважаючы ні на якія цяжкасьці, абвесьціў актам 25 сакавіка 1918 году Беларусь незалежнай дзяржавай, ці верыць, нарэшце, арганізацыі БЦР, што была распушчаная ў 1945 г. і нічога добрага для беларускага нацыянальнага руху не зрабіла за тры гады на эміграцыі ў Нямеччыне. Ды ці патрэбныя беларускаму народу гэтыя недарэчныя спрэчкі? Ці трэба беларускім народным масам чуць тую лаянку, якую вядзіце тут, на эміграцыі ў Нямеччыне? Вы — нашая інтэлігенцыя. Вы — авангард беларускага народу. На вас усе надзеі пакладае беларускі народ. Вы маеце стаць на чале народных масаў, бо толькі моцнымі згуртаванымі сіламі мы пераможам усе цяжкасьці, якія паўсталі гэтым крытычным часам у нашым жыцьці.

Вы мусіце першымі ўспомніць пра нашую слаўную Маці-Беларусь. Вы мусіце бачыць тыя мукі, якія перажылі Беларусы й цяпер перажываюць на Бацькаўшчыне. Вы мусіце тут, на чужыне, паказаць перад усім сьветам, што й беларускі народ мае сваіх годных сыноў і дачок і што беларускі народ можа кіраваць сам сабой, і яму не патрэбныя апякуны. Вы мусіце пакінуць непатрэбныя нікому спрэчкі, а папоўніць парадзелыя рады БНР і давесьці хоць тут, на эміграцыі, да адпаведнае мэты беларускі народны рух. Гляньце вы на братні ўкраінскі народ. Чаго дамаглася іхная інтэлігенцыя? Яна выцягнула Ўкраінцаў з польскіх лягераў. Украінцы занялі другое месца ў эміграцыі за межамі. Але яны таксама жылі-ж на такіх-жа ўмовах, як і мы, Беларусы. А чаму мы гэтага не дамагліся?

А вы, як наш перадавы авангард, усё сварыцеся за мех, а ў мяху пуста. І заміж сабраць Беларусаў у дружную сям'ю, вы іх разьбіваеце. Яны, паслухаўшы вашае лаянкі, ня хочуць прызнацца, што Беларусы. Пакіньце недарэчныя спрэчкі, калі вы бачыце перад сабою Бацькаўшчыну!

Да згоды, браты! Беларуская інтэлігенцыя, згуртуйся ў вадно моцнае ядро, стань на чале народных масаў беларускага грамадзянства на эміграцыі! Пакажэце перад людзьмі, што вы — годныя сыны свайго народу!

Да згоды, браты!

Беларусы лягеру Зээдорф акругі Цэвэн (Брытанская Зона Нямеччыны).

Я. ЮХНАВЕЦ

АДНОЙЧЫ ЎВЕЧАРЫ

Па вейках вечару
дзівосна залацістых
сьлёзы дня сплылі
глыбокай сінявой.
І нехта сетку
туманоў празрыстых
сьцягае з возера
нябачнаю рукой.
Нямотнасьць вечару
сьціскаюць у вабнімкі
песьні хвальныя
расходзістых званоў.
А мне здаецца:
слухаю з Радзімы
перазвоны зьвязкаў
іржавых кайданоў...

М. СІНЬКЕВІЧ

Ключавое палажэньне БЕЛАРУСІ *на ўсходзе Эўропы*

(Канчатак *)

На сваім гістарычным шляху каленізацыйнага наступу на ўсход Польшча сустракала аж занадта моцны адпор з боку свайго ўсходняга суседа-Беларусі. На працягу стагодзьдзяў, наўсуперак неаблічальным адчайным высілкам польскае агрэсіўнае палітыкі, не ўдалося дасягнуць найменшых вынікаў. Нацыянальна-этнаграфічная беларуска-польская мяжа ніколі ня знала зьменаў. Ані вунія, ані польскі каталіцызм ня выканалі свайго заданьня, як дзейніка асыміляцыйнае палітыкі ў дачыненьні да Беларусаў. Як афіцыйна сьцьверджана польскімі адміністрацыйнымі коламі, на тэрыторыі Заходняе Беларусі, далучанае да Польшчы на аснове Рыскага трактату, асыміляцыйная акцыя не дала польскаму ўраду ніякіх пазытыўных вынікаў, не зважаючы на нябывала жорсткі перасьлед беларускага нацыянальна-культурнага жыцьця. К. Віслоўх, якому было спэцыяльна даручана польскай адміністрацыяй дасьледзіць ступень нацыянальнае сьведамасьці беларускага жыхарства ў паўночных паветах Віленшчыны, быў змушаны прызнаць, што нацыянальная сьведамасьць Беларусаў, як праваслаўных, так і каталікоў «узрасла ня ў кірунку палёнізацыі, а ў кірунку рутэнізацыі».

Аднак, не зважаючы на такія пераканальныя довады немагчымасьці засыміляваньня, нератопу гэтак розных сваёй псыхікай, культурай, бытам і мэнтальнасьцяй двох народаў у вадзін, польская эміграцыя колы ня могуць навет уявіць сабе існаваньня малое Польшчы бязь Вільні й Львова. Сяньняшнюю мяжу — лінію Керзона — паміж Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай і Польшчаю такі В. Бончкоўскі, прыкладам, уважае за вельмі несправядлівую. «Лінію Керзона ўважаем за чацьверты падзел Польшчы й пачатак поўнае ліквідацыі суверэннай нашай дзяржавы» (Pismo zolnierza, № 25, год 1946). А трэба-ж зазначыць, што й за лініяй Керзона засталося каля паўміліёну беларускага жыхарства на тэрыторыі заходняе часткі Палескай і Беластоцкай акругаў.

Вяртаючыся да разгляду значаньня Беларускае Дзяржавы, як дзейніка раўнавагі на ўсходзе Эўропы, ня можам ня прыйсьці да выснаву, што гэтую ролю Беларусь бліскуча выконвала аж да канца XVIII-га стагодзьдзя, да часу поўнага зьнясіленьня Вялікага Княства Літоўскага ў бязупынных войнах з Масквою. Паняволеньне беларускага народу Масквою фатальна адбілося на ўсёй сярэдняй Эўропе й Прыбалтыцы. Існаваньне Польшчы й прыбалтыцкіх гаспадарстваў бяз суверэнных Беларусі і Ўкраіны, паміж расейскім і нямецкім калёсамі — наагул справа вельмі праблематычная. Гісторыя поўнасьцяй гэта пацьвердзіла. Было недаравальнай памылкай Вэрсалю, што ў 1918 годзе, побач із Польшчаю й прыбалтыцкімі гаспадарствамі, не паўсталі яшчэ іншыя суверэнныя дзяржавы, як Беларусь, Украіна, Казакія, каўказкія гаспадарствы й інш. Сяньняшняя Эўропа напэўна мела-б зусім інакшае аблічча. Сучаснаму сьвету не пагражаў-бы сьмяротны дух «бацькі народаў» з-за зялезнае заслоны.

Дваццацаміліённы беларускі народ, саракаміліённы ўкраінскі, адзінаццаціміліённы народ Казакіі й народы Каўказу, заміж таго, каб ператварыцца ў самастойныя дзяржаўныя арганізмы — сталіся паслухмянай зброяй у руках дэспатычнае Масквы.

Але памылкі мінуўшчыны не павінны паўтарацца. Вэрсаль і Рыга былі найбольшай трагедыяй нашага веку. Гісторыя павінна ўзважыць гэта на будучыню. Сяньня беларускае пытаньне павінна разглядацца ў інакшай роўніцы. Цяпер яно — ня пытаньне нутраное маскоўска-польскае, а пытаньне міжнароднае. Беларусь, займаючы больш за 450.000 кв. км. прасторы ў сэрцы Эўропы, з маналітным беларускім жыхарствам каля 20-цёх міліёнаў, ня можа быць аб'ектам габінэтных разважаньняў ані Масквы, ані Варшавы. Завальная брама ў форме суверэннае Польшчы паміж імпэрыялістычнай Масквою й Нямеччынаю далёка не становіць сабою адпаведнае сілы для стрыманьня агрэсіі як з боку аднае, так і другое. Было-б таксама недапушчальнай памылкай сусьветнае палітыкі, калі-б частка этнаграфічных беларускіх земляў была далучаная да Польшчы ў межах 1939 году. У гакім выпадку Польшча ня толькі ня выканала-б свае гістарычнае ролі, як завальнае брамы паміж Усходам і Захадам, але наадварот, усю сваю моц, увесь свой дзяржаўна-абаронны эфэкт мусіла-б зужываць на ліквідацыю нацыянальна-вызвольных змаганьняў беларускага народу. Таму ў інтарэсах Польшчы павінна быць вольная й незалежная Беларусь у сваіх этнаграфічных межах, у інтарэсах эўрапейскага міру канечна трэба дапамагчы Беларусі зьвярнуць ейную гістарычную ролю.

Бяз суверэннае Беларусі ня можа існаваць Эўропа, як суцэльная палітычная, культурная й гаспадарская адзінка.

(Канец).

*) Гл. №№ 10 (13) і 11 (14).

Па кутках эміграцыі

ДЭМАКРАТЫ НА ЗАГАД

Апошнім часам сталіся вельмі моднымі словы й клічы аб дэмакратыі. Прычыніліся да гэтага бальшавікі, якія найбольш карыстаюцца такімі словамі, каб заблытаць запраўдны іхны сэнс ды схаваць перад сьветам сваю злачынную дзейнасьць.

І сярод Беларусаў зьявіліся апошнім часам таксама гэткія «дэмакраты». Дагэтуль яны сядзелі, зашыўшыся па ўсіх кутках і, як кажа народная прыказка, пшыкалі ў шчэлку. Цяпер-жа пачынаюць заяўляць аб сваіх правах, але не на работу, бо рабіць яны не хацелі й на хочуць, а на кіраваньне беларускімі справамі. Нарэдчас яны ўшчынаюць вэрлах з собскай ініцыятывы, але найчасьцей робяць гэта на нейчы загад.

У міжнацыянальным лягеры Мэнхэгоф ля Кассэлю здаўна панаваў калгасны парадак з усімі вонкавымі атрыбутамі: калгаснымі званкамі, «брыгадзірамі» і г.д. Дэмакратыя тут была ўсходняга тыпу, заснаваная яшчэ калісьці «на родзіне» вялікім Джынгіс-Ханам. Жыцьцё паасобных нацыянальных групаў было рэгулявана двума словамі: «всё равно». «На «общепонятной» мове гэта абазначае, што кім-бы ты ня быў і дзе-б не радзіўся, але «родзіна» ў цябе адна, і раней ці пазьней яна ўсіх загорне ў вадзін кулак. Прыхільнікаў «кулачнае» тэорыі ў Мэнхэгофе ніколі не бракавала. Яны ад першых дзён налажылі свой кулак на жыхароў лягеру, кіруючы тут з поўным самапраўствам і безадказнасьцяй ды паслугоўваючыся адміністрацыйным і паліцыйным тэрорам. Што праўда, летась ім моцна стукнулі па растапыраных пальцах (кулак іхны часта растапырваецца, каб болей загарнуць), але кулака яшчэ ня здрушчылі. І надалей езьдзяць агенты «кулачнае» тэорыі й муцяць людзям мазгі.

На якой глебе вырасла гэтая тэорыя, здагадацца ня цяжка. Яна жывіцца тымі-ж сокамі, на якіх узрос і расейскі бальшавізм. Зусім не выпадкова яна паслугоўваецца й сымбалем кулака, гэтага камуністычнага прывітаньня. І калі бальшавікоў завуць слушна чырвонымі фашыстымі, дык салідарысцкіх нэа-фашыстых яшчэ з большай слушнасьцяй можна хрысьціць бельмі бальшавікамі.

Калі летась паўстаў у Мэнхэгофе Беларускі Камітэт, а пасьля беларуская школа й дзіцячы садок, дык гэта вельмі не спадабалася прыхільнікам кулака. Яны груба пачалі ўмешвацца ў нутраное жыцьцё беларускае групы, імкнучыся разьбіць Камітэт і зьліквідаваць беларускую школу. Спробы гэтыя аднак не далі жаданых вынікаў. Беларускае грамадзтва дало станаўкі адпор варагом і дывэрсантам. Тады быў зарганізаваны г. зв. «Расейскі Эміграцыйны Камітэт», у які ўдалося зацягнуць (пры выпісваньні квіткоў на дровы ў адміністрацыі лягеру) колькі бясхрыбетных адзінак і зь Беларусаў. Аб іхнай вартасьці найлепей сьветчыць тое, што лягерныя цыгарэты яны ставяць вышэй за нацыянальную ідэю. На гэтым аднак справа ня скончылася. Падыйшлі выбары ў Лягерную Раду і патрэбна было прадстаўнікі ад усіх нацыянальных групаў у Выбарную Камісію. Гэта й было аднэй з галоўнейшых прычынаў заснаваньня г. зв. «Беларускага Дэмакратычнага Камітэту», які становіць свайго роду філію «Расейскага Эміграцыйнага Камітэту», бо бальшыня сяброў новасьпечанага камітэту належыць і туды і сюды. Усходняя дэмакратыя знае такія філіі ў выглядзе «саюзных рэспублікаў». Дык і ня важна, што Беларусаў у новым камітэце мала. У патрэбе іх пазычае «дружественный» Камітэт, як гэта ўжо раз здарылася.

Шылюк.

ГОЛАС З АНГЕЛЬСКАЕ ЗОНЫ

Па капітуляцыі Нямеччыны ў 1945 г. уцекачы усіх нацыяў, што апыніліся ў ангельскай зоне, пачалі арганізоўваць свае эміграцыйныя камітэты. Паўстаў гэтак і ў Беларусаў Беларускі Дапамаговы Камітэт — БДК. Спачатку працаваў ён вельмі слаба. Прычынаў гэтага можна знайсьці шмат, а галоўнейшыя, на мой пагляд, дзьве: 1) нястача грашовых сродкаў для вядзеньня вызвольна - растлумачальнай працы шляхом выданьня беларускіх газэтаў, літаратуры й г. д. і 2) нястача адзінства ў працы.

Апошняе асабліва войстра адчуваецца цяпер. Нам, Беларусам ангельскае зоны, аж сорам за тое, што цяпер, у гэтым найадказьнейшым мамэньце, калі ўсе народы сьвету гуртуюцца на змаганьне з камунізмам, у самым нашым цэнтры пачынаюцца спрэчкі, якія выклікаюць людзі зь нядобрым мінулым... А нікому не маўчаньні былы Прэзыдэнт БЦР Астроўскі, якога намаўчаньні быў Прэзыдэнт БЦР Астроўскі, якога накінулі бязь ведама Беларускага народу нямецкія акупанты, якім ён быў добра знаны, як ініцыятар заглушэньня беларускага вызвольнага руху за часоў польскіх.

Былы Прэзыдэнт Астроўскі вельмі добра знае прынцып, што «дзе два б'юцца, там трэйці выйграе без бою». Хто ведае, можа ён за два гады сваіго маўчаньня дамовіўся быў з бальшавікамі, як некалі з Палякамі, аб выдачы ўсяго актыву Беларускага Вызвольнага Руху ў лапы бальшавікоў, якія лёгка маглі-б усіх нас, Беларусаў эмігрантаў, зрабіць «ваеннымі злачынцамі» й вымагаць нашае выдачы на «Родину» для расправы. Адно, што такія часы ўжо мінуліся, і нашыя вараги пралічыліся... І цяпер можна хіба толькі параіць усім, хто хоча Вольнае Беларусі (а асабліва спадаром з «Апошніх вестак»), адумацца й агледзецца, за кім яны йдуць і куды, ды пакінуць сваю разбуральную працу, а лепш задзіночыцца вакол паўнамоцнае беларускае арганізацыі ангельскае зоны БДК у Ольдэнбургу. Ці-ж ня лепш было-б замест спрэчак заняцца нечым пастыўным — прыкладам, хоць-бы прыцягнуць да працы на карысьць Бацькаўшчыны праваслаўнае беларускае духавенства, каб яно працавала ў беларускім нацыянальным духу, ня йдучы пад шаты якога «Патрыярха Московского Алексея», або замест таго, каб маліцца «за царя и отечество», пачаць-б тлумачыць Беларусам, асабліва масе, якая запалохана нашымі варагамі і навет сяньня баіцца прызнавацца да свае беларускасьці, што мы Беларусы, а не Палякі праваслаўныя, як гэта цьвердзіў яшчэ ў 1947 годзе ў польскім лягеры Гольтары нейкі сьвятар Кунцэвіч.

Заняўшыся гэткай працай, не засталося-б і часу Вам, сп. сп. Рагуля, Сабалеўскі й іншыя на фабрыкаваньне Вашых «адозваў да беларускага актыву», які й чытаць тых адозваў ня хоча... І ніколі аўтарам гэткіх адозваў Беларусы не аддадуць свае пашаны й даверу.

Толькі БДК прадстаўляе нас, Беларусаў, тут у ангельскай зоне акупацыйным уладам і вядзець актыўнае змаганьне за нашыя правы й волю.

Мы, Беларусы, павінны задзіночыцца вакол выбранага намі БДК, даць яму шырокае падтрыманьне ўва ўсім і даваць станоўкі адпор тым, хто разьбівае нашае беларускае жыцьцё, памагаючы гэтым варагам нашым.

В. Д.

ТЭАТР ЭСТРАДЫ Ў АНГЕЛЬСКАЙ ЗОНЕ

Шырака ведамы й заслужаны рэпрэзэнтант беларускага сцэнічнага мастацтва на эміграцыі — Беларускі Тэатр Эстрады пад кіраўніцтвам камп. М. Куліковіча надовечы зьвярнуўся ў амэрыканскую зону із свайго другога гастрольнага падарожжа па ангельскай зоне Нямеччыны. У часе ад 14-га лютага да 3-га красавіка Тэатр даў 58 паказаў. Ён наведаў лягеры ДП Гановэру, Гайдэнаў, Мунстэр-лягеру, Калёрада, Фаленбэргу, Фішбэку, Бургдорфу, Зэедорфу, Ватэнштэту, Галендорфу й Брауншвайгу. Гэтым разам Тэатр болей выступаў перад чужынцамі — Украінцамі, Балтамі й інш., паказваючы ім дасягненьні беларускага сцэнічнага мастацтва. На паказе ў Брауншвайгу былі Нарвэжцы, якія ўпяршыню знаёміліся із мастацтвам нашага народу. Паноўленая праграма другога падарожжа складалася зь пяцёх паказаў. Асабліваю ўдачаю карысталіся двухактовая музычная драма «Купальле» ў новай лібрэтнай і музычнай рэдакцыі, этнаграфічная апэрэтка «Сватаньне» (лібрэта С. Арсеньневае, музыка М. Куліковіча), драматычна - харэаграфічная сцэна «Цыганская рапсодыя», беларускія нацыянальныя й характэрныя танцы, а таксама й багатая вакальная частка праграмы. Сярод нашых суродзічаў наведаных Тэатрам лягераў гастролі выклікалі энтузіязм і пачуцьцё нацыянальнае гордасьці, што спрычынілася да актывізацыі нацыянальнае працы. Аб вялікай удачы гастрольнага падарожжа Тэатру сьветчаць перапоўненыя ўсюды залі выступаў і шмат прачулых запісаў, водгукаў і падзякаў ад глядачоў у ангельскай, украінскай, балтыцкіх і інш. мовах у «Залатой Кнізе Беларускага Тэатру Эстрады».

А. Блізкі.

ВЫБАРЫ Ў ОСТЭРГОФЭНЕ

У беларускім лягеры Остэргофэн адбыліся выбары новае лягернае рады. Кадэнцыя дасюлешняе рады ўжо даўно была зыйшоўшы, але розныя абставіны ўсё адсоўвалі й адсоўвалі новыя выбары.

У новую раду кандыдавала 9 асобаў (на 5 месцаў). Абранымі патаёмным галасаваньнем аказаліся ўсе 5 кандыдатаў, выстаўленых, пасьля папярэдняга абмеркаваньня, адмысловай нарадай нацыянальнага актыву лягеру. Іншыя кандыдаты, выстаўляныя некаторымі групкамі жыхароў лягеру, атрымалі, часам навет зьнікомую, мяншыню.

Лягер рыхтуецца цяпер да годнага прыняцьця гасьцей-дэлегатаў зьезду для выбараў Беларускага Цэнтральнага Дапамаговага Камітэту на Нямеччыну.

Цьвярозьнік.

БЕЗЬ ПЕРАКЛАДУ Й КАМЭНТАРАЎ

На просьбу аднаго з сяброў управы Беларускага Праваслаўнага Аб'еднаньня падаём тут безь перакладу й камэнтараў адну вестку з расейскае газэты «Посев», № 12 ад 21. 3. 1948 г., якая датычыць да цяперашняе дзейнасьці Старшыні гэтага Аб'еднаньня і ганаровага сябры прэзыдыюму г. зв. Міжлягернае рады, былога беларускага архіепіскапа Філафея:

«В деловой обстановке, под знаком стремления к объединению прошел съезд делегатов от комитетов российской эмиграции Гессена. На съездзе председательствовал Архиепископ Филофей, также деятельное участие принимали представители православных приходов».

† ПАМЁР М. ШЫЛА

Як падаюць з ангельскае зоны, там 6. 4. 48 памёр знаны калісь беларускі нацыянальны дзеяч Мікола Шыла. Побач із Т. Грыбам, таксама ўжо нябожчыкам, і Я. Мамонькам, доля якога дакладна ня ведамая, М. Шыла быў адным з заснавальнікаў і перадавых актывістых Партыі Беларускіх Сацыялістых-Рэвалюцыянэраў («эсэраў»). Апрача таго, нябожчык быў удзельнікам Першага Ўсебеларускага Кангрэсу й Акту 25-га Сакавіка (ягоныя ўспаміны аб апошнім, між іншага, цытаваныя ў артыкуле Н. Недасека «1918—1948», друкаваным у нашай газэце й асобнай брашуркаю). Адыйшоўшы пасьля на некаторы час ад актыўнае працы, апошнімі гадамі М. Шыла зноў быў актывізаваўся і ўзяў дзейны ўдзел у пазытыўнай нацыянальнай рабоце ў школьніцтве, харытатыўных арганізацыях і ін.

Нажаль, знайшліся такія дзейнікі, якія патрапілі эксплёатаваць некаторыя слабасьці натуры нябожчыка й выкарыстоўваць ягонае імя для палітычных спэкуляцыяў. Пераказваюць, што калі гэтае імя з даволі дзіўным тытулам «сябры БНР» зьявілася пад некаторымі адозвамі, М. Шыла быў ужо ў такім стане хваробы, што ані сьведама паставіцца да зьместу такіх адозваў, ані навет проста паставіць свой подпіс пад імі ўжо ня мог. А тымчасам зьяўляліся, кажуць, ня толькі адозвы, але навет і нейкія «выясьненьні» ці праклямацыі, быццам-бы аж напісаныя самым Шылам і толькі ім адным... Дык ня будзе дзіва, калі й «пасьмяротныя творы» тыпу ведамых элябаратаў «Інстытуту Маркса-Энгельса-Леніна» зьявяцца з часам...

Абмінаючы аднак гэтыя ўсе наліпласьці, мы таксама схіляем галаву над магілай чалавека, у васабістай шчырай адданасьці якога Бацькаўшчыне ніхто ня можа мець няпэўнасьці, чалавека, сваім часам вельмі вартаснага й заслужонага, хоць пры гэтым і глыбака няшчаснага, зло напаканага жыцьцём, ягонымі сацыялістымі злыднямі, што ў тэй або іншай сваёй форме ці аднаго ў нас заломвалі дый заломваюць...

З БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

ДА 30 УГОДАК БССР

Менск (БЕЛТА-радыё). У Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце пачалі рыхтавацца да сьвяткаваньня 30-х угодак БССР. Усе факультэты рыхтуюць да выданьня юбілейныя зборнікі «Вучоных запісак».

Інстытут біялёгіі выдасьць зборнік «Біялёгічная прадукцыйнасьць вазёраў БССР».

Прафэсары й выкладчыкі геаграфічнага факультэту разам з катэдрай палітычнае эканоміі выдадуць калектыўную працу — «Эканамічная ацэна прыродных рэсурсаў БССР».

Юбілею БССР прысьвячацца навуковая сэсія, працы якой будуць апублікаваныя.

Адбудзецца таксама студэнцкая навуковая канфэрэнцыя. Лепшыя навуковыя працы студэнтаў запляняваны выдаць асобным зборнікам.

У КАЎЧУКАРОБАЎ ПАЛЕСЬСЯ

Мазыр (БЕЛТА-радыё). Засевы коксагызу ў Палескай акрузе пашыраюцца больш, чымся ў 3 разы. У сувязі з гэтым у Васілевіцкім, Калінкавіцкім і Дамановіцкім раёнах створана каля 100 вязьмаў («зьвеньняў»). Спэцыялістыя распрацавалі мерапрыёмствы дзеля вырошчваньня высокіх ураджаяў коксагызу. Бальшыня вязьмаў узялася за культывацыю тарфянікаў.

НОВЫЯ КАЛГАСЫ

Берасьце (БЕЛА-радыё). Сяляне вёскі Бакуны, Шарашоўскага раёну, задзіночыліся (самі, ці іх? Рэд.) у калгас «імя Будзённага». На агульным сходзе выбраныя кіраўніцтва й рэвізійная камісія. Новы калгас «30 год кастрычніка» зарганізаваны ў вёсцы Дзянаічы Пружанскага раёну. Апошнімі днямі ў калгасы «задзіночыліся» сяляне вёсак Міўкі, Навасёлкі, Сухадолы — Бярозаўскага, Дзевінскага й Высокаўскага раёнаў. Ува ўсіх створаных калгасах рыхтуюцца да сяўбы.

І НОВЫ СОЛТЫС

На месца дасюлешняга старшыні Вярхоўнага Савету БССР (г. зн. «прэзыдэнта», а барджэй — дык «солтыса». Рэд.) Наталевіча прызначаны герой Савецкага Саюзу Казлоў (адным словам «стрыгут і брэюць Козлов й Баранов», як «пагэройску» гаворыцца. Рэд.).

УВАГА!
БЕЛАРУСЫ Ў КАНАДЗЕ
могуць атрымаць газэту „Бацькаўшчына"
ў спадара Pituška Joseph, General Delivery,
Ottawa Ontario, Canada.

ШУКАЮЦЬ...

Кошт абвесткі — па аднэй марцы за кажнае паасобнае слова. Аплата наперад.

Бацькоў **Жэрка Юльляна й Паўліну** зь Вялікае Лысіцы, Нясьвіскага раёну, і **знаёмых — Жэрка Юльлян.** Весткі на адрас: (13 a) Schalkhausen 80, bei Ansbach.

Сыноў **Дубініна Івана й Мікалая,** нар. 1923 і 1926 г.г. — маці Дубініна Анастася. Весткі на адміністрацыю «Бацькаўшчыны».

Бацьку **Рыбніка** Ціхона з Браслаўшчыны — Рыбнік Лявон. Весткі на адміністрацыю «Бацькаўшчыны».

Whiteruthenian Newspaper „The Fatherland"
Authorized by Headquarters European Command Civil Affairs Division A P O 757, A. G. 383, 7 GEC-AGO.
Administration — (13b) Osterhofen, Ndby., Whiteruthenian D. P. Camp.
Printed by: Hils & Maier, Dingolfing, Bruckstraße 99.